

- Khmelnitskiy, May 17-18, 2007, available at: http://bookss.co.ua/book_rozvitok-socialnoekonomichnih-vidnosin-v-umovah-transformaci-ukrani_782/17_osnovni-aspekti-organizaci-ta-vprovadzhennya-kontrolingu-na-pidpriyemstvah
19. Butko, M. P. (2014), «Organization of controlling in the Ukraine», Naukoviy visnik Khersonskogo derzhavnogo universitetu, issue 6, part 2, pp. 116-118, available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/95.pdf
 20. Bugayenko, L.V. (2015), «Formal formulation of the task of creating a controlling system at an enterprise», Tavrichesky scientific observer, no. 2, available at: <http://tavr.science/stat/2015/10/Bugaenko.pdf>.
 21. Shalunova, Zh. L. (2006), «Organizational and economic bases for improving the management system of an agricultural enterprise using the controlling mechanism», Thesis abstract for Cand. Sc. (economic), 08.00.05, Novosibirsk, Russia.
 22. Katkova, N. and Tsyganova O. (2017), «The transformation of approaches to implementing the controlling system into Ukrainian industrial enterprises management», Monograph Opole, pp. 162-168.

УДК 338.45:65.016.8:055.52

МЕТОДИ АНАЛІЗУ ЙМОВІРНОСТІ НАСТАННЯ БАНКРУТСТВА НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Швець Ю.О., к.е.н., ст. викладач, Мартинюк Н.Б.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

yuliashvets@ukr.net, natali.martynyuk@mail.ru

Нестабільний фінансово-економічний стан в країні негативно впливає на промислові підприємства. Для того щоб мінімізувати вплив зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства та попередження кризового стану, необхідно систематично аналізувати головні показники ефективності діяльності підприємства. Платоспроможність та фінансова стійкість є одними з головних показників, за допомогою яких можна оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання. У статті досліджено та проаналізовано наявні підходи вітчизняних та закордонних вчених до трактування поняття «банкрутства». Отже, можна зазначити, що банкрутство – це стан підприємства, у якому воно не в змозі розрахуватися за своїми зобов'язаннями перед кредиторами в установлені строки. Також у статті зазначено та охарактеризовано наявні моделі до оцінки ймовірності банкрутства. Визначено переваги та недоліки, оцінено доцільність застосування наявних моделей оцінки ймовірності банкрутства на підприємствах. Дійшли висновку, що на даний момент не існує досконалої моделі, за допомогою якої можна стовідсотково визначити ймовірність настання банкрутства на конкретному вітчизняному підприємстві. У статті розраховано та визначено рівень ймовірності банкрутства підприємства ПАТ «Запоріжсталь» шляхом використання моделей діагностики банкрутства. Запропоновано комплекс заходів щодо виходу підприємства з кризового стану. Для того щоб покращити показники фінансової діяльності, підприємству слід звернути увагу на такі заходи: примноження доходу від основної діяльності; зменшення собівартості продукції, робіт та послуг; мобілізація внутрішніх резервів; пошук оптимального співвідношення власного та позичкового капіталів; підвищення якості та конкурентоспроможності продукції та впровадження інновацій.

Ключові слова: криза, кризовий стан, банкрутство, діагностика ймовірності банкрутства, багатофакторні моделі.

МЕТОДЫ АНАЛИЗА ВЕРОЯТНОСТИ НАСТУПЛЕНИЯ БАНКРУТСТВА НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Швец Ю.А., к.э.н., ст. преподаватель, Мартынюк Н.Б.

*Запорожский национальный университет,
Украина, 69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

Нестабильное финансово-экономическое положение в стране негативно влияет на промышленные предприятия. Для того чтобы минимизировать влияние внешних факторов на финансовое состояние предприятия и предупреждение кризисного состояния, необходимо систематически анализировать основные показатели эффективности деятельности предприятия. Платежеспособность и финансовая устойчивость являются одними

из главных показателей, с помощью которых можно оценить финансовое состояние субъекта хозяйствования. В статье исследованы и проанализированы существующие подходы отечественных и зарубежных ученых к трактовке понятия «банкротства». Таким образом, можно отметить, что банкротство – это состояние предприятия, в котором оно не может рассчитаться по своим обязательствам перед кредиторами в установленные сроки. Также в статье указаны и охарактеризованы существующие модели оценки вероятности банкротства. Определены преимущества и недостатки, оценена целесообразность применения существующих моделей оценки вероятности банкротства на предприятиях. Пришли к выводу, что на данный момент не существует совершенной модели, с помощью которой можно стопроцентно определить вероятность наступления банкротства на конкретном отечественном предприятии. В статье рассчитан и определен уровень вероятности банкротства предприятия ОАО «Запорожсталь» путем использования моделей диагностики банкротства. Предложен комплекс мер по выходу предприятия из кризисного состояния. Для того чтобы улучшить показатели финансовой деятельности, предприятию следует обратить внимание на следующие мероприятия: приумножение дохода от основной деятельности; уменьшение себестоимости продукции, работ и услуг; мобилизация внутренних резервов; поиск оптимального соотношения собственного и заемного капиталов; повышение качества, конкурентоспособности продукции и внедрение инноваций.

Ключевые слова: кризис, кризисное состояние, банкротство, диагностика вероятности банкротства, многофакторные модели.

METHODS OF ANALYSIS OF PROBABILITY OF APPROACH OF BANKRUPTCY OF THE INDUSTRIAL ENTERPRISES

Shvets Y.A., Ph. D. in Economics, senior teacher, Martyniuk N.B.

*Zaporizhzhya national University
Ukraine, 69600, Zaporizhzhya, Zhukovsky, str., 66*

Unstable financial and economic situation in the country negatively affects industrial enterprise. In order to minimize the influence of external factors on the financial condition of the enterprise and warning of the crisis state should systematically analyze key performance indicators of the enterprise activity. The solvency and financial stability are among the main indicators with which to assess the financial condition of a business entity. The article analyzes existing approaches on the interpretation of the concept of “bankruptcy». Thus it can be noted that bankruptcy is a state enterprise which it could not pay its obligations to creditors on time. The article also indicates and describes the existing models for estimating the probability of bankruptcy. The advantages and disadvantages, and evaluates the feasibility of application of existing models for assessing the probability of bankruptcy in enterprises. Came to the conclusion that at the moment there is no perfect model, which can be used to determine the likelihood of bankruptcy for a specific domestic company. The article is designed and defined level of probability of bankruptcy of JSC "Zaporizhstal" through the use of models of diagnostics of bankruptcy. The complex of measures for recovery of the enterprise from a crisis condition. To improve the financial performance of the enterprise should pay attention to the following activities: enhancing income from the main activities; reducing the cost of production, works and services; the mobilization of internal resources; search of the optimal ratio of own and borrowed capital; improve the quality, competitiveness and innovation.

Key words: crisis, bankruptcy, diagnostics of bankruptcy probability, multi-factor models.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У нестабільних умовах сьогодення багато керівників підприємств не вважають необхідним постійно слідкувати за показниками фінансової стабільності, розраховувати ймовірність настання банкрутства та складати поточні та стратегічні плани, як наслідок стикаються з проблемою появи кризових явищ на підприємстві. Тому виникає необхідність у ефективному фінансовому менеджменті тільки при систематичному аналізі фінансового стану підприємства можна подолати або взагалі не стикатися з проблемою банкрутства. Отже, розрахунок ймовірності настання банкрутства є важливим елементом у системі показників фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Слід звернути увагу на причини та наслідки цього явища, а також важливо розробити комплекс заходів виходу з кризового становища.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Багато вчених, як закордонних, так і вітчизняних, у своїх працях висвітили питання щодо трактування поняття «банкрутства», серед них: І.О. Бланк [1], О.О. Терещенко [2, с. 166], А.Д. Шеремет [3, с. 223], І.І.Благунон[4, с. 197], А.В. Череп [5, с. 400], Є.М. Андрушак [6, с. 31], О.Ю. Третяк [7, с. 94], М.В. Матвієць [8] та ін. Найбільш поширеними в Україні є підходи діагностики банкрутства на підприємстві О.О. Терещенка та О.Ю. Третяка.

Незважаючи на той факт, що проблемі банкрутства присвячено багато праць, на сучасному етапі не існує єдиного підходу до визначення цього поняття. Поряд із цим існує необхідність в подальшому аналізі сучасних тенденцій до формування поняття «банкрутство» та виявлення ефективних заходів, які допоможуть уникнути кризових явищ на підприємстві.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою статті є проведення дослідження наявних підходів до трактування сутності поняття «банкрутство», здійснення аналізу моделей оцінки ймовірності банкрутства, розрахунок ймовірності банкрутства підприємства ПАТ «Запоріжсталь» та формування заходів покращення діяльності підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Неспроможність підприємства виконати свої фінансові зобов'язання свідчить про його банкрутство. З точки зору фінансового менеджменту банкрутство характеризується величезними ризиками підприємства у фінансовій діяльності та як результат – неможливістю виконання у зазначені строки вимог і зобов'язань перед бюджетом, що висувуються з боку кредитора. Для здійснення ефективного аналізу ймовірності банкрутства необхідно ознайомитися з існуючими трактуваннями поняття «банкрутства».

На даний момент існують різні підходи до трактування сутності поняття «банкрутства», тому доцільно розглянути різні підходи щодо цього (табл. 1).

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «банкрутство»

Науковці	Трактування
1	2
І.О. Бланк	розглядає банкрутство як визначену судом фінансову неспроможність підприємства виконувати вчасно свої зобов'язання перед кредиторами та бюджетом [1].
О.О. Терещенко	банкрутство – це такий стан, у якому підприємство не в змозі в установлені строки задовольняти вимоги, встановлені кредиторами, та зобов'язання перед бюджетом, це пов'язано з тим, що в підприємства існує проблема недостатності активів у ліквідній формі [2, с. 166].
А.Д. Шеремет	банкрутство – це нездатність суб'єкта господарювання фінансувати свою поточну діяльність і погасити термінові зобов'язання [3, с. 223].
І.І. Благун	розглядає банкрутство окремого суб'єкта господарювання як інструмент перерозподілу ресурсів для забезпечення ефективного їх використання на макрорівні [4, с. 197].
А.В. Череп	реалізація катастрофічних ризиків підприємства в процесі його фінансової діяльності, внаслідок якої воно не здатне задовольнити у встановлені терміни висунуті з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [5, с. 400].
Є.М. Андрущак	термін банкрутство розкриває, як визначений в судовому порядку незадовільний фінансовий стан суб'єкта господарювання, причиною якого є припинення виконання своїх зобов'язань через не достатню кількість ліквідних активів [6, с. 31].
О. Ю. Третяк	зазначає, що банкрутство є наслідком невиконання своїх зобов'язань в установлені строки перед кредиторами через нестачу високоліквідних активів [7, с. 94].
М.В. Матвієць	вважає, що банкрутство – це економічне становище суб'єкта господарювання, яке виникло в результаті розвитку та поглиблення кризових явищ, зумовлених зовнішніми або внутрішніми факторами, що призвело до системної кризи [8].
Закон України «Про банкрутство»	Визначено, що банкрутство — це встановлений судовим органом стан підприємства, у якому воно не здатне поновити свою платоспроможність за допомогою санаційних заходів або мирової угоди, підприємство потребує ліквідації [9].

Примітка. Джерело: [1; 2; 3, с. 223; 4, с. 197; 5, с. 400; 6, с. 31; 7, с. 94; 8;9]

Із даних (табл. 1) можна визначити, що існує безліч підходів щодо тлумачення сутності поняття «банкрутство» і тому варто зауважити, що банкрутство підприємств – це наслідок глибокої фінансової кризи. Під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові

відносини. На практиці з кризою ототожнюють загрозу неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність його в сфері, яка не приносить прибутку або недостатньо високий рівень потенціалу підприємства, якого не вистачає для ефективного функціонування. Із позиції фінансового менеджменту кризовий стан підприємства полягає в його неможливості виконувати свої фінансові зобов'язання для забезпечення поточної виробничої діяльності [10, с. 342].

В умовах фінансової кризи за останні роки ми спостерігали тенденцію до зростання кількості підприємств-банкрутів (рис. 1).

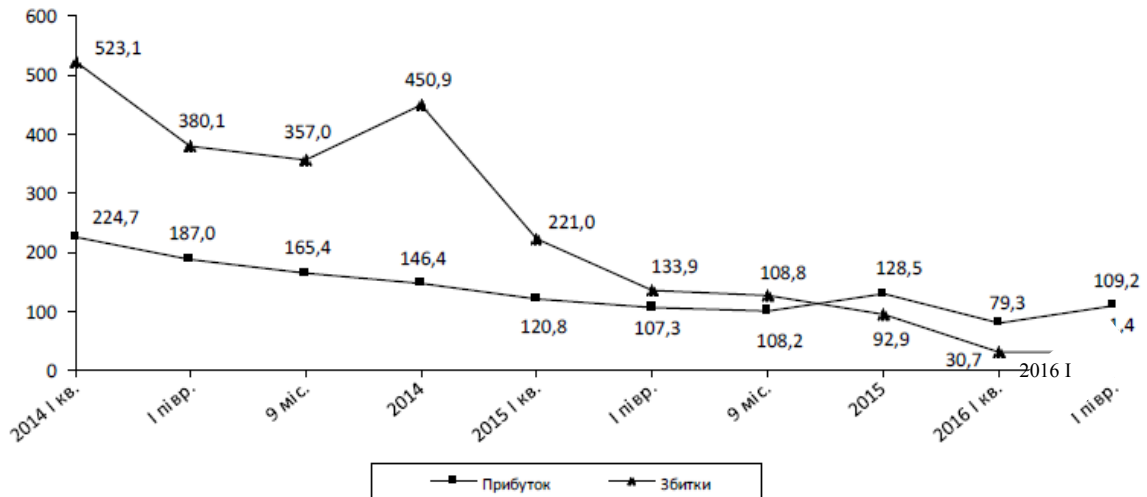

Рис. 1. Темпи зростання (зниження) прибутку та збитків [12]

Дані (рис. 1) показують, що обсяг збитку підприємств у 2014 р. сягнув піку в 523,1% та, починаючи з кінця 2014 р., спостерігається тенденція до зменшення загальних збитків підприємств України. Отже, станом на перше півріччя 2016 р. збитки підприємств досягли 31,4% порівняно з попереднім періодом. Щодо прибутків підприємств, відбувається повільне зростання відсотка, починаючи з 2014 р. до першого півріччя 2016 р.

Одночасно слід проаналізувати фінансові результати діяльності великих та середніх підприємств (табл. 2).

Таблиця 2 – Фінансові результати діяльності великих та середніх підприємств до оподаткування

Показник	Фінансовий результат до оподаткування		Підприємства, які зазнали збитки		Кількість збиткових підприємств у % до загальної кількості підприємств	
	січень – червень 2016, млн. грн.	січень – червень 2015, млн. грн.	млн. грн.	у % до січня – червня 2015	січень – червень 2016	січень – червень 2015
1	2	3	4	5	6	7
Сільське, лісове та рибне господарство	87,5	-570,1	683,2	49,9	13	8,8
Промисловість	3761,0	-80955,4	76874	40,4	42,1	48,6
Будівництво	-634,5	-5184,6	2991,2	39,7	41,9	53,9
Інформація та телекомунікації	717,2	-7070,2	7455,4	46,1	40,5	51,1
Фінансова та страхова діяльність	23016,1	-41416,8	15782,8	16,3	29,3	35,4

1	2	3	4	5	6	7
Операції з нерухомим майном	-4557,3	-32475,5	12901,9	29,9	54,7	56,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	28360,7	-8779,9	2521,3	7,9	38,6	44,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	304,4	-1402,5	1171,8	44,9	38,7	45,7
Освіта	59,6	91,9	5,1	101	35,8	24,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	19,4	-597,0	373,1	38,3	33,9	49
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1171,6	-2079,0	919,2	48,1	68,7	76,1
Надання інших видів послуг	84,6	-20,4	22,1	60	26,1	39

Примітка. Джерело: [13]

На основі наведених у табл. 2 даних, слід зауважити, що більшість підприємств у 2016 р. мали динаміку до зростання прибутків та зменшення збитків порівняно з аналогічним періодом 2015 р. Можна стверджувати, що кількість збиткових підприємств у % до загальної кількості господарств у 2016 р. поступово зменшується.

Передумовою зниження ймовірності банкрутства, налагодження економічної й інвестиційної політики для власників господарюючих суб'єктів є проведення своєчасної оцінки їхнього фінансового стану та аналіз показників ефективності порівняно з конкурентами.

У ринковій економіці продуктивність господарюючих суб'єктів, незалежно від розміру та форми власності, залежить від методів оцінки фінансового стану та перспектив розвитку. За умови, якщо економічний суб'єкт є фінансово стійким у своєму розвитку, то він має переваги порівняно з іншими суб'єктами господарювання, які працюють в тому ж сегменті товарного ринку для отримання кредитів та інших позикових коштів, залучення інвестиції, виборі ділових партнерів, підбору персоналу.

Фінансовий стан суб'єктів господарювання оцінюється, в першу чергу, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Платоспроможність показує здатність суб'єкта господарювання здійснювати платежі за своїми зобов'язаннями в зазначений період для співробітників, інших юридичних осіб, фізичних осіб і держави. Платоспроможність господарюючого суб'єкта є його здатністю погасити короткострокову заборгованість.

Для того, щоб своєчасно попередити неплатоспроможність підприємства, потрібно систематично аналізувати його діяльність. Існує декілька груп методів за допомогою яких можна спрогнозувати настання банкрутства. Усі моделі оцінки й прогнозування ймовірності банкрутства підприємств можна поділити на чотири групи: 1) експертні методи; 2) економіко-математичні методи; 3) штучні інтелектуальні системи; 4) методи оцінки фінансового стану [14, с. 3-4].

Найбільш поширеними є економіко-математичні методи прогнозування ймовірності настання банкрутства, а саме дискримінаційний аналіз, до якого відносять двофакторну та п'ятифакторну моделі Е. Альтмана; п'ятифакторну модель Е. Альтмана адаптовану; дискримінантну модель Р. Ліса; дискримінантну модель Дж. Таффлера; показник діагностики платоспроможності Ж. Конана і М. Гольдера; коефіцієнт У. Бівера; модель Г. Спрінгейта; дискримінантну модель О. Терещенка; модель Р. Сайфулліна, Г. Кадикова, О. Зайцевої та ін. [13, с. 12-13].

Таблиця 3 – Характеристика моделей оцінки ймовірності банкрутства

Модель	Структура моделі	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
П'ятифакторна модель Е. Альтмана адаптована [14, с. 167]	$Z = 0,717K_1 + 0,847K_2 + 3,107K_3 + 0,42K_4 + 0,995K_5$, де: K_1 – середньорічна величина власних оборотних коштів / середньорічна вартість активів, показує ліквідність балансу; K_2 – чистий прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів, характеризує рівень фінансового важеля; K_3 – прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування / середньорічна вартість активів, характеризує ефективність операційної діяльності; K_4 – середньорічна вартість власного капіталу / середньорічна величина зобов'язань, показує структуру капіталу; K_5 – чистий дохід (виторг) від реалізації / середньорічна вартість активів, показує оборотність капіталу	Простота розрахунків та послідовність проведення аналізу	Український облік відрізняється від західного; фондовий ринок України недостатньо розвинений; використання цієї моделі можливе тільки на великих підприємствах; ця модель не дозволяє врахувати коливання акційних курсів
Модель Г. Спрінгейта [15, с. 127]	$Z_C = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4$, де X_1 – робочий капітал/активи; X_2 – прибуток від реалізації/активи; X_3 – прибуток від реалізації/короткострокова заборгованість; X_4 – виторг від реалізації/активи	Точність розрахунків становить понад 90%	Модель орієнтована на підприємства США і Канади; коефіцієнти розраховуються в доларах; модель спрямована на розрахунок кредитоспроможності підприємства
Дискримінантна модель О. Терещенка [16, с. 100]	$Z_{\text{ТЕР}} = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6$, де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань; X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань; X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів; X_4 – відношення прибутку до виторгу; X_5 – відношення виробничих запасів до виторгу; X_6 – відношення виторгу до основного капіталу	Вона зручна у використанні; підходить для аналізу українських підприємств; враховує галузеві особливості	Немає розширеної класифікації фінансового стану; потребує додаткового аналізу показників фінансової стійкості
Коефіцієнт У. Бівера [13, с. 269]	$K_B = (\text{ЧП} - \text{НА}) : (\text{ДЗ} + \text{ПЗ})$, де ЧП – чистий прибуток; НА – нарахована амортизація; ДЗ – довгострокові зобов'язання; ПЗ – поточні зобов'язання.	У розрахунках моделі використовується невелика кількість показників, тому розрахунки є досить точними	Розрахунок коефіцієнта проводиться у динаміці, не враховуються галузеві особливості, не враховується ефективність використання капіталу підприємством
Модель Дж. Таффлера і Г. Тішоу [17, с. 119]	$Z = 0,53F + 0,13D + 0,18C + 0,16B$, де А – операційний прибуток/короткострокові зобов'язання; В – оборотні активи / загальна сума зобов'язань; С – короткострокові зобов'язання / загальна вартість активів; D – виторг від реалізації / загальна вартість активів	Простота розрахунку	Модель застосовується тільки для підприємств, що котирують свої акції на фондових біржах

1	2	3	4
Дискримінантна модель Р. Ліса [18, с. 179].	$Z=0,063A + 0,092B + 0,052C + 0,001D$, де А – оборотні активи/ загальна вартість активів; В – операційний прибуток /загальна вартість активів; С – нерозподілений прибуток/загальна вартість активів; D – власний капітал / позиковий капітал.	Простота в розрахунках	Модель орієнтована на закордонні підприємства, модель створювалася з урахуванням західного розвитку.

Примітка. Джерело: [13, с. 269; 14, с.167; 15, с. 127; 16,; 17, с. 100; 18, с. 119; 19, с. 179]

Отже, кожна з наведених моделей має переваги та недоліки. На нашу думку, доцільно використати окремі моделі для визначення ймовірності банкрутства підприємства ПАТ «Запоріжсталь» (табл. 4).

Таблиця 4 – Розрахунок ймовірності банкрутства ПАТ «Запоріжсталь»

Моделі	2015	2014	2013
1	2	3	4
П'ятифакторна Z-модель Е. Альтмана	2,374	2,004	1,668
Модель Г. Спрінгейта	1,183	1,103	0,825
Коефіцієнт Бівера	0,026	0,019	-0,104
Модель Терещенка	1,718	1,324	0,455

Примітка. Джерело: [19]

Відповідно до зроблених розрахунків можна стверджувати, що ймовірність банкрутства підприємства середня. З кожним роком підприємство функціонує більш стабільно та покращує свої фінансові показники (табл. 4).

За п'ятифакторною Z-моделлю Е. Альтмана ми бачимо, що ПАТ «Запоріжсталь» покращив свої показники та у 2015 р. індекс $Z = 2,374$, але загроза ймовірності банкрутства середня. Спостерігається поступове підвищення проаналізованого показника, що вказує на ефективне управління процесами функціонування підприємством.

Розрахунки за моделлю Спрінгейта вказують на стабільне фінансове становище цього суб'єкта господарювання, оскільки коефіцієнт знаходиться вище граничного значення.

Показник коефіцієнта Бівера знаходиться нижче допустимого оптимального значення та свідчить, що ймовірність банкрутства велика та структура балансу є незадовільною.

На основі розрахунків, наведених у табл. 4, бачимо, що за моделлю Терещенка $Z=1,718$ у 2015 р. наведене значення вказує на середню ймовірність настання банкрутства. Таке значення показника може вказувати на негативний вплив фінансової кризи в країні та на діяльність підприємства. Простежується тенденція до збільшення цього показника у 2015р. порівняно з попередніми (2014, 2013) роками, що свідчить про покращення фінансової стабільності.

Ми провели розрахунки за моделями Альтмана, Бівера, Спрінгейта та Терещенка. Усі вони створені для аналізу закордонних підприємств, але не дозволяють ґрунтовно проаналізувати діяльність підприємства. У них також не враховується прив'язка до галузевих особливостей, не враховується розмір підприємств тощо.

Проблема прогнозування ймовірності банкрутства для окремого підприємства полягає, з одного боку, у відсутності загальноновизнаної методики прогнозування банкрутства, з іншого, в тому, що наявні методики орієнтовані в основному на встановлення факту неспроможності тоді, коли ознаки банкрутства підприємства вже в наявності.

Уникнення банкрутства підприємств та своєчасність виявлення загроз фінансової безпеки можливі за допомогою постійного моніторингу за діяльністю підприємства. Здійснення моніторингу передбачає проведення поточної діагностики стану підприємства та встановлення загроз і пріоритетів подальшого розвитку.

ПАТ «Запоріжсталь» є одним із небагатьох підприємств України, якому вдалось зберегти свої конкурентоспроможні позиції у відповідній галузі, зберегти своє виробництво та продовжити впровадження сучасних інноваційних технологій. Доцільно зауважити, що ПАТ «Запоріжсталь» займає передові позиції з виробництва сталі в Україні, обсягу експорту. З кожним роком підприємство покращує свої показники та підвищує фінансову стабільність.

Однак відповідно до проведених розрахунків доцільно запропонувати шляхи покращення фінансової діяльності, а саме:

1) за допомогою зниження видатків та збільшення доходів у підприємства є можливість покращити свій фінансовий стан. Підвищення суми доходу відбувається при виконанні таких заходів:

- примноження суми доходу від основної діяльності;
- продаж частки основних фондів, які неактивно беруть участь у виробництві;
- здійснення рефінансування дебіторської заборгованості, тобто переведення заборгованостей у високоліквідні оборотні активи, рефінансування здійснюється за допомогою таких операцій, як факторинг та форфейтинг;

2) скорочення відпливу капіталу можливе внаслідок:

- зменшення собівартості продукції;
- зниження видатків підприємства, що покриваються безпосередньо прибутком підприємства;

3) мобілізації внутрішніх резервів. До таких заходів відносяться:

- здійснення реструктуризації активів;
- комплекс заходів, направлених на зміну складу та структури активів балансу;
- перетворення у грошову форму матеріалів та фінансових активів, які є в наявності на підприємстві;

4) виявлення прихованих резервів, тобто частки капіталу, який не знаходиться у балансі;

5) пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації – системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання;

6) при розробці фінансових поточних та довгострокових планів необхідно враховувати зовнішні фактори, які можуть спричинити кризові явища на підприємстві: загальний стан економіки країни, можливі коливання інфляції, фондового та валютних ринків, необхідно спостерігати за станом фінансового ринку країни;

7) необхідно враховувати внутрішні фактори, що можуть призвести до банкрутства: розробка ефективної маркетингової стратегії, покращення виробничого менеджменту, постійне підвищення кваліфікації працівників та їх заохочення, диверсифікація продуктового ряду підприємства, інноваційні розробки;

8) підвищення якості та конкурентоспроможності виготовленої продукції та наданих послуг;

9) прискорення впровадження результатів НТП у практичну діяльність підприємства;

10) впровадження заходів щодо покращення поточної основної діяльності підприємства, які дадуть змогу організації раціонально та ефективно використовувати природно-сировинні

ресурси: підвищення продуктивності праці та зменшення зарплатоємності готової продукції; зниження загальної ресурсомісткості виробництва.

ВИСНОВКИ

Проаналізовано різні підходи як вітчизняних, так і закордонних науковців до визначення поняття «банкрутства». У загальному вигляді, банкрутство – це згубний вплив фінансової кризи на діяльність підприємства. Проведено аналіз наявних моделей оцінки ймовірності банкрутства, виявлено їх переваги та недоліки. Зауважимо, що головним недоліком закордонних моделей є те, що вони не пристосовані до вітчизняних підприємств та не враховують галузевих особливостей підприємств.

Провівши розрахунки за окремими моделями оцінки ймовірності банкрутства на ПАТ «Запоріжсталь», можна зробити висновок, що на діяльність підприємства мала вплив криза 2013-2014 рр. та підприємство поступово виходить із неї. ПАТ «Запоріжсталь» має невисоку ймовірність банкрутства та майже всі показники мають тенденцію до зростання.

Зауважимо, що основним шляхом покращення фінансової діяльності підприємства ПАТ «Запоріжсталь» та запобігання банкрутству є: мобілізація внутрішніх резервів; виявлення прихованих резервів, тобто частки капіталу, який не знаходиться у балансі; пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу; підвищення якості та конкурентоспроможності виготовленої продукції та наданих послуг; прискорення впровадження результатів НТП у практичну діяльність підприємства; оцінка впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Квасницька Р.С. Теоретико-концептуальні підходи до визначення поняття «банкрутство» [Електронний ресурс] / Р.С. Квасницька, І.М. Кордонець. — Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/9/kordonets.php>
2. Капустін В.В. Банкрутство: генезис, сутність і поняття в умовах сьогодення / В.В. Капустін // Порівняльно-аналітичне право. — 2013. — № 3. — С. 165 — 168.
3. Троц І.В. Визначення поняття банкрутства та причини його виникнення у сучасних умовах розвитку / І.В. Троц // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. — 2011. — № 5 (2). — С. 221 — 228.
4. Нескорородева І.І., Грачова О.О. Дослідження сутності класифікаційних аспектів банкрутства підприємства / І.І. Нескорородева, О.О.Грачова // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2013. — №41. — С. 196—200.
5. Футало Т. Поняття банкрутства та його правове забезпечення / Т. Футало, А. Шара // Економічний аналіз. — 2012. — № 10. — С. 398 — 401.
6. Фесюра М. Ліквідація, реорганізація, банкрутство підприємства, установи, організації в сучасний період: поняття та юридична сутність / М. Фесюра // Публічне право. — 2013. — № 1 (9). — С. 310—317.
7. Олійник А.В. Економічна сутність та чинники банкрутства комерційних банків / А. В. Олійник // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011. — № 3. — С. 93 – 98.
8. Завальнюк Н. В. Проблема банкрутства підприємств України: причини та наслідки [Електронний ресурс] / Н. В. Завальнюк. — Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=32678>
9. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/784-14>
10. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. — [6-те вид., перероб. та допов.] — К. : КНЕУ, 2006. — 552 с.
11. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Чібісова І. В. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств / І. В. Чібісова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. — 2012. — № 2. — С. 1 – 5.
13. Кравчук Л. С. Діагностика ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств / Л. С. Кравчук, М. О. Гава // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. — 2013. — № 1. — С. 268 – 271.
14. Місько Г. А. Діагностика ймовірності банкрутства як засіб фінансово-економічної безпеки підприємства / Г. А. Місько // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Всеукр. асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. — 2013. — №26 (205). — С. 166 – 173.

15. Сабадаш В. В., Коваленко Є. В. Діагностика кризового стану та загрози банкрутства промислового підприємства: порівняльні оцінки / В. В. Сабадаш, Є. В. Коваленко // Механізм регулювання економіки. – Роз. 3 Економіка підприємства та організація виробництва. – 2012. – № 2. – С. 126 – 132.
16. Оцінка моделей діагностики банкрутства / В. П. Клочан, В. В. Клочан, Н. І. Костаневич, А. Г. Костирко // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 97 – 101.
17. Євенко Т. І. Методологічні аспекти прогнозування ймовірності банкрутства банківських установ / Т. І. Євенко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2013. – № 9. – С. 117 – 121.
18. Рзаєва Т. Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рзаєва, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – №3. – С. 177 – 181.
19. Річна фінансова звітність підприємств Запорізької області у 2011–2015 рр. [Електронний ресурс] / Річна інформація // Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (SMIDA). – 25.06.2017. – Режим доступу : <http://smida.gov.ua/>.

REFERENCES

1. Kvasnyczka, R.S., “Theoretical and conceptual approaches to the definition of bankruptcy”, available at: <http://nauka.zinet.info/9/kordonets.php> (access December 20, 2016).
2. Kapustin, V.V. (2013), “Bankruptcy: genesis, essence and notion in today's conditions”, *Porivnyalno-analitychne pravo*, no. 3, pp. 165-168.
3. Trots, I.V. (2011), “The definition of the concept of bankruptcy and its causes in modern conditions of development”, *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, no. 5 (2), pp. 221–228.
4. Neskorodieva, I.I. and Hrachova, O.O. (2013), “To study the nature of classification aspects of bankruptcy”, *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 41, pp. 196–200.
5. Futalo, T. and Shara, A. (2012), “The concept of bankruptcy and its legal provision”, *Ekonomichnyi analiz*, no. 10, pp. 398–401.
6. Fesiura, M. (2013), “Liquidation, reorganization, bankruptcy of enterprises, institutions, organizations in the modern period: the concept and legal essence”, *Publichne pravo*, no. 1 (9), pp. 310–317.
7. Oliinyk, A.V. (2011), “Economic entity and factors of bankruptcy of commercial banks”, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3, pp. 93–98.
8. Zavalnyuk, N.V. (2012), “The problem of bankruptcy of enterprises in Ukraine: causes and consequences”, available at: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=32678> (access December 20, 2016).
9. The Law of Ukraine On Restoration of the Debtor's Solvency or Recognition as a Bankrupt, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/784-14> (access October 14, 2016)
10. Podderyogin, A.M. (2006), *Finances of enterprises: a textbook* / A.M. Podderyogin, M.D. Bilyk, L.D. Beetroot and others, 6-th species., processing. and papers. – KNEU, Kyiv, 552 p.
11. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access October 18, 2017).
12. Chibisova, I.V. (2012), *Methods for estimating and forecasting bankruptcy of enterprises* / I.V. Chibisova // *Scientific papers of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, no. 2, pp. 1–5.
13. Assessment of bankruptcy diagnostics models / V.P. Klochan, V.V. Klochan, N.I. Kostanovich, A.G. Kostyrko // *Economy of AIC*. – 2010. – no. 1. – pp. 97–101.
14. Annual financial statements of enterprises of Zaporizhzhia oblast in 2011–2015 / Annual information // Official site of the Agency for the Development of the Stock Market of Ukraine (SMIDA), available at: <http://smida.gov.ua/> (access June 25, 2017).
15. Kravchuk, L.S. and Hava (2013), M.O., “Diagnosis of probability of bankruptcy of agricultural enterprises”, *Innovatsiina ekonomika. Vseukrainskyi naukovo-vyrobnychiy zhurnal*, no 1, pp. 268–271.
16. Misko, H. A. (2013), “Diagnosis of probability of bankruptcy as a means of financial and economic security of the enterprise”, *Naukovyi visnyk Odeskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet. Vseukrainska asotsiatsiia molodykh naukovtsiv*. – Nauky: ekonomika, politolohiia, istoriia, no. 26, pp. 166–173.
17. Sabadash, V.V. and Kovalenko, Ie.V (2012), “Diagnosis of a crisis and the threat of bankruptcy of an industrial enterprise: comparative evaluation”, *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky. Rozdil 3 Ekonomika pidpriemstva ta orhanizatsiia vyrobnytstva*, no. 2, pp. 126–132.
18. Yevenko, T. I. (2013), “Methodological aspects of forecasting of probability of bankruptcy of banking institutions”, *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky regionu*, no. 9, pp. 117-121.
19. Rzaieva, T.H. (2010), “Foreign methods of determining the probability of bankruptcy”, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 3, pp. 177–181.